KEHA-keskus

29.9.2026

VN/7747/2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI YLEISTUKILAIN, TYÖVOIMAPALVELUIDEN JÄRJESTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN SEKÄ YLEISISTÄ KIELITUTKINNOISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 109/2026 vp)

Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp). Esityksellä ehdotetaan otettavaksi käyttöön kotoutumistukena maksettava yleistuki sekä siihen liittyviä muutoksia työvoimapalveluiden järjestämiseen ja kielitaidon osoittamiseen.

KEHA-keskuksen lausunnossa esitetyt muutokset hallituksen esitykseen

Yleistä

KEHA-keskus pitää myönteisenä niitä muutoksia, joita hallituksen esitykseen on tehty lausuntokierroksen jälkeen ennen sen antamista eduskunnalle. Erityisesti palveluihin pääsyä koskevaa sääntelyä on täsmennetty ja työvoimaviranomaisen vastuuta palveluprosessin toteuttamisesta on selkeytetty. Lisäksi palveluihin pääsyä koskeva sääntely on siirretty osaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia (380/2023, jäljempänä *järjestämislaki*). Muutoksien yhteydessä esityksestä on kuitenkin jäänyt pois viittaus lakiin kotoutumisen edistämisestä (681/2023, jäljempänä *kotoutumislaki*), millä voi olla vaikuttusta lain tulkintaan eri viranomaisissa.

KEHA-keskus katsoo kuitenkin, että esityksen vaikutuksia valtakunnallisiin tietojärjestelmiin, tiedolla johtamiseen sekä työvoimapoliittisiin lausuntoihin liittyvään toimeenpanoon ei ole arvioitu riittävässä laajuudessa. Esityksen tehokas toimeenpano edellyttää täsmennyksiä erityisesti kielitaidon osoittamista, tietojen hallintaa sekä työvoimapoliittista lausuntomenettelyä koskeviin säännöksiin.

Kotoutumissuunnitelma työnhakijalle

KEHA-keskus kiinnittää huomiota siihen, että kotoutumistuki on tarkoitettu henkilöille, joiden kotoutumisen voidaan arvioida olevan vielä kesken ja joiden palvelutarpeeseen

liittyy erityisesti kielitaidon kehittäminen sekä työmarkkinoille siirtymisen tukeminen. Esityksessä ei kuitenkaan säädetä nimenomaisesti kotoutumistuen ja kotoutumissuunnitelman välisestä suhteesta eikä siitä, millä perusteella kotoutumistuen kohderyhmään kuuluva henkilö ohjautuu kotoutumissuunnitelman tai muun työllistymissuunnitelman korvaavan suunnitelman piiriin. Esitys ei huomio riittävästi sitä, että kotoutumistuen piiriin kuuluviin henkilöihin sovelletaan samanaikaisesti järjestämislakia ja kotoutumislakia.

KEHA-keskus katsoo, että sääntelyä tai vähintään perusteluja tulisi täsmentää tältä osin. Yleistukilain 3 §:ssä tulisi viitata työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan, jotta se olisi yhdenmukainen järjestämislain kanssa. Kotoutumislaissa sekä järjestämislaissa on säädetty, että työnhakijalle tulee tehdä työllistymissuunnitelman korvaava kotoutumissuunnitelma, jos hänen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvion perusteella katsotaan hänen tarvitsevan kotoutumista edistäviä palveluita, kuten suomen tai ruotsin kielen opetusta. Laki on tämän osalta säädetty tulkinnanvaraiseksi, joka voi aiheuttaa eri arvoisia tulkintoja viranomaisten välillä.

Työvoimapoliittiset lausunnot

Esityksessä työvoimaviranomaisen tehtäväksi säädetään työvoimapoliittisen lausunnon antaminen myös tilanteissa, joissa ratkaistavana on henkilön kielitaidon osoittamiseen liittyvien edellytysten täyttyminen. Työttömyysturvalaissa ei ole säädetty (1290/2002) työttömän kielitaidon vaikutuksesta työvoimapoliittiseen lausuntoon. Näin ollen työvoimapoliittisesta lausunnosta säädettäisiin poikkeuksellisesti työttömyysturvalain sijasta yleistukilaissa. Tämä poikkeaa voimassa olevan lain systematiikasta, koska nykyinen laki viittaa työvoimapoliittisten lausuntojen osalta työttömyysturvalakiin. Säätely vie työvoimapoliittisten lausunnon antamisen pois työttömyysturvalaista, jossa nimenomaisesti asettaa perusteet näiden antamiselle.

KEHA-keskus katsoo, että työvoimapoliittisen lausunnon sisältöä ei ole lisäksi määritelty riittävän tarkasti. Esityksestä ei yksiselitteisesti ilmene, perustuuko lausunto ainoastaan viranomaisten käytössä oleviin rekisteritietoihin vai kuuluuko työvoimaviranomaiselle myös henkilön kielitaidon aineellinen arviointi. Epäselvä sääntely voi johtaa työvoimaviranomaisten välisiin eroihin soveltamiskäytännössä sekä lisätä oikaisuvaatimusten ja selvityspyyntöjen määrää. Ehdotetaan, että työvoimapoliittisesta lausunnosta säädetään työttömyysturvalaissa.

Kielitaidon osoittaminen

Esityksessä kielitaidon osoittaminen voi perustua useisiin erilaisiin tietolähteisiin, kuten äidinkieltä koskeviin tietoihin, tutkintotietoihin, kotoutumiskoulutuksen päättötestaukseen ja yleiseen kielitutkintoon. Lisäksi osa osoittamistavoista jäisi myöhemmin asetuksella tarkennettavaksi.

KEHA-keskus

29.9.2026

VN/7747/2024

KEHA-keskus arvioi, että kielitaidon osoittamista koskeva sääntely on toimeenpanon näkökulmasta monimutkainen. Useat rinnakkaiset osoittamistavat lisäävät valtakunnallisten tietojärjestelmien kehittämistarvetta ja vaikeuttavat yhdenmukaisen tiedontuotannon toteuttamista. KEHA-keskus katsoo lisäksi, että kielitaidon osoittamisen perusteita tulisi yhdenmukaistaa ja täsmentää lain tasolla. Asetuksenantovaltuutta olisi syytä rajata siten, että kielitaidon tasoa koskevat keskeiset edellytykset säädetään laissa.

Tiedolla johtaminen sekä valtakunnalliset tietojärjestelmät

KEHA-keskuksen ylläpitämien valtakunnallisten tietojärjestelmien muutostarpeita ei ole esityksessä huomioitu riittävällä tarkkuudella. Muutokset kohdistuvat erityisesti työvoimapalveluiden asiakastietojärjestelmään sekä työvoimaviranomaisten ja muiden viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon.

Esitys edellyttää uusia tietoja muun muassa:

1. kielitaidon osoittamisesta,
2. äidinkieli
3. palveluihin pääsyn määräaikojen seurannasta sekä
4. tietojen luovutuksesta Kansaneläkelaitokselle ja Opetushallitukselle.

KEHA-keskus katsoo, että esityksen vaikutusarviointeja tulisi täydentää valtakunnallisten tietojärjestelmien kehittämiskustannusten, jatkuvien ylläpitokustannusten sekä tiedolla johtamisen tarpeiden osalta. Esityksessä on lausuntopalautteen perusteella pidennetty lain toimeenpano 1.4.2027 saakka. Pidennyksen perusteena on lausuntopalaute, mutta siitä ei ilmene perusteluita toimeenpanon pidentämiselle. KEHA-keskus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen vaatii tietojärjestelmien sekä toimintaohjeiden kehittämistä ja toimeenpanoajan pituutta olisi vielä syytä harkita pidennettäväksi. Tässä olisi huomioitava tietojärjestelmien kehittämisen lisäksi uuden lausunnon käyttöönoton toimeenpano työvoimaviranomaisissa.

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Asian on esitellyt lakimies Taisto Aaltonen ja ratkaissut Ylijohtaja Heikki Heikkilä.